

Azra Kantardžić

ISLAM NA POŠTANSKIM MARKAMA

- Filatelistička zbirka u Gazi Husrev-begovoj biblioteci -

Osim rukopisa i dokumenata (po čemu je Gazi Husrev-begova biblioteka poznata u svijetu) te periodike i štampanih monografskih publikacija na evropskim i orijentalnim jezicima, Biblioteka posjeduje i druge značajne zbirke koje, do sada, nisu bile predmet šire obrade ili javnog prezentiranja.

Fototeka čini veoma vrijednu kolekciju od preko pet hiljada razglednica i fotografija. Tu su stare razglednice bosanskih gradova iz austro-ugarskog perioda te fotografije istaknutih ličnosti iz historije Bosne i Hercegovine. U vrijednoj zbirci geografskih karata nalaze se historijske mape koje prikazuju Bosnu i Hercegovinu u njenim najranijim granicama itd. Biblioteka, zatim, posjeduje kolekciju veoma lijepo urađenih levhi, ugraviranih u drvetu ili svilom vezenih.

Od 1990. godine, u posjedu Gazi Husrev-begove biblioteke je i zbirka poštanskih maraka, pod nazivom *Islam na markama*, kojoj je posvećen ovaj rad.

Sakupljanje i proučavanje poštanskih maraka datira još od 1840. godine kada je u Engleskoj izdata prva poštanska marka.¹ Kasnije, kada se izdavanje maraka proširilo, počela su selektivna sakupljanja i tematsko razvrstavanje maraka. Tematska filatelija je nauka o onome što je naslikano na poštanskim markama. Postoje na stotine popularnih tema iz oblasti kao što su: umjetnost, religija, arhitektura, medicina, flora i fauna, sport itd. U čast nekog historijskog događaja izdaju se serije prigodnih poštanskih maraka.

Autori tematskih zbirki poštanskih maraka su veoma obrazovani u tematici koju sakupljaju a radom na svojoj zbirci ta znanja još više produbljuju. Kolekcionari, također, moraju posjedovati osnovna znanja iz filatelije kako bi u gomili poštanskih maraka koje izgledaju identične mogli uočiti varijacije u nijansama boja, različite vrste papira, različite vodene znakove

1 Prva poštanska marka tzv. „Penny Black“ izdata je u Velikoj Britaniji 6. maja 1840. godine i bila je sa likom kraljice Viktorije. Prva marka u Bosni i Hercegovini izdata je za vrijeme austrougarske uprave, i to 1. jula 1879. godine. Na marki se nalazi austrougarski dvoglavi orao i grb.

kao i moguće falsifikate. Isto tako, oni moraju znati da ocijene vrijednost pojedine marke koja zavisi od rariteta i stanja u kojem se ta marka nalazi.

Autor zbirke poštanskih maraka koja se nalazi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci je Ihsan Zulfikarpašić (1922-1990). Autor je oporukom zavještao da se zbirka nakon njegove smrti pokloni ovoj biblioteci. Ihsan Zulfikarpašić je rođen u Foči. U Americi (Chicago) je živio od 1959-1987. godine. Bio je vrsni esperantista i jedno vrijeme je sakupljao poštanske marke sa tom tematikom i dobijao priznanja za svoj rad. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća odlučio je da se posveti jednoj određenoj tematici: islam i poštanske marke. Glavnu tematiku je, zatim, podijelio na oblasti: islam (općenito), islamska arhitektura, islamska umjetnost, islamski običaji, islamski folklor i poznati muslimanski pisci i naučnici.

Autor je za svoj rad primio brojna priznanja i nagrade, jer je kao član filatelističkih društava učestvovao na mnogim izložbama u SAD.² Svoju kolekciju je, također, uspješno predstavljao u Islamskim kulturnim centrima u Washingtonu i Chicagu te održavao predavanja za djecu i odrasle. Prilikom posjete domovini, u julu 1981. godine, predstavio je, putem dijapozitiva, odabrane eksponate iz svoje kolekcije u amfiteatru Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu i Šerefudin-Bijeloj džamiji u Visokom.³

Zbirka *Islam na markama* sastoji se od pet albuma u kojima je predstavljeno preko četiri stotine različitih poštanskih maraka sa islamskim motivima. Pored maraka, autor je stavljao i koverta sa pečatima i poništenim markama i, time, ukazao na upotrebu pojedinih maraka u poštanskom saobraćaju. Autor je svaku marku opisao a o nekim islamskim događajima ili ličnostima dao je i kraći tekst. Svi opisi i bilješke su na engleskom jeziku. Kako bi sakupio neophodne informacije o značenju svake marke, datumima i historijskim događajima koje predstavljaju, autor je morao da se bavi istraživačkim radom. Određene marke autor zbirke je na različite načine nabavljao. Pored kupovine za neke marke mu je bila potrebna i intervenci-

---

2 Prvo izlaganje bio je TOPEX '72 (Springfield, Maine), gdje je primio priznanje za učestvovanje. Na izlaganju COMPEX '76 (Chicago) primio je prvu nagradu. U martu 1978. izlagao je na MILCOPEX '78 (Milwaukee, Wisconsin) i primio bronzanu medalju. Zatim slijedi prvo mjesto na izlaganju COMPEX '84 (Chicago) i srebrno-bronzana medalja na izlaganju CHICAGOPEX '86 (Chicago).

3 *Islamska misao*, god. III (1981), br. 33, str. 45.

ja pojedinih državnika kako bi posredovali u nabavci.⁴ Svojim marljivim i preciznim radom sačinio je, tako, zbirku poštanskih maraka koja se svrstava u najkompletnije zbirke poštanskih maraka sa islamskom tematikom. Na početku prvog albuma autor je dao plan prema kojem je osnovnu tematiku dalje podijelio na sljedeće sub teme:

1. Časni Kur'an
  - 1.1 Citati iz Kur'ana
  - 1.2 Učenje Kur'ana napamet
  - 1.3 1400-godišnjica Kur'ana
2. Poslanik Muhammed
  - 2.1 Rođendan
  - 2.2 Hidžra
  - 2.3 Učenje poslanika Muhammeda
  - 2.4 Citati iz hadisa
  - 2.5 Proslava Bajrama
3. Molitve
  - 3.1 Dnevne molitve
  - 3.2 Hodočašće
4. Islamsko obrazovanje
5. Islamske konferencije
6. Islamska umjetnost
7. Islamska arhitektura
  - 7.1 Turski stil
  - 7.2 Arapski stil
  - 7.3 Iranski stil
  - 7.4 Afrički stil
  - 7.5 Polinezijski stil
8. Islamski folklor
9. Islamske ličnosti
  - 9.1 Naučnici
  - 9.2 Pisci

---

4 Kako bi došao do pojedinih rijetkih maraka sa islamskim motivima, autor zbirke je pisao kraljevima arapskih zemalja, u kojima su te marke izdate, i oni su mu, zauzvrat, slali određene marke.

1.1 U svijet islama i islamske civilizacije autor zbirke nas uvodi predstavljanjem poštanskih maraka sa tematikom citata iz Kur'ana kao npr.: „Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi“ (Kur'an XX, 114) i „Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo!“ (Kur'an II, 286).

Predstavljeno je osam različitih poštanskih maraka uključujući i jednu kovertu sa poništenom markom.

1.2 Marke sa motivima učenja Kur'ana napamet predstavljene su na nekoliko listova albuma. Predstavljena su različita internacionalna takmičenja u učenju.

1.3 Povodom 1400-godišnjice objavljivanja Kur'ana izdate su različite marke u državama Ujedinjeni Arapski Emirati, Cejlon, Gvajana, Kuvajt i Bruneji. Na njima je često korištena slika otvorenog Kur'ana.

2.1 Marke izdate povodom rođendana poslanika Muhammeda, a.s., uključuju i kraći tekst o Poslanikovoju biografiji.

2.2 Hidžra je predstavljena na jedanaest listova albuma. Autor zbirke je, također, dao jedan kraći tekst o Hidžri. Kao simbole Hidžre arapsko slovo h i paukova mreža koristile su mnoge zemlje u svojim izdanjima maraka.

2.3 Učenje poslanika Muhammeda (hadis) predstavljeno je markom na kojoj je prikazana Poslanikova džamija u Medini. Marka je izdata povodom Međunarodnog kongresa o Poslanikovoju tradiciji (sirat) u gradu Lahore, Pakistan, 1976. godine. Dat je i kraći tekst o Kongresu.

2.5 Proslava Bajrama predstavljena je setom prigodnih poštanskih maraka na četiri lista prvog albuma.

3.1 Obavljanje pet dnevnih molitvi predstavljeno je prigodnim markama izdatim u Komorima. Dat je i kraći tekst o pet dnevnih molitvi.

3.2 Hadž je predstavljen serijom od osam maraka na kojima su prikazane različite faze u obavljanju hadža.

4 Tema o islamskom obrazovanju uključuje, između ostalih, i marke sa slikom El-Attarin medrese u Fesu (Maroko), marke i kraći tekst o univerzitetu El-Ezher u Kairu i set maraka na kojima su predstavljena imena četverice imama, osnivača tradicionalnih škola islamskog prava: Malik ibn Enes, Muhammed ibn Idris eš-Šafi'i, Ebu Hanifa al-Nu'man i Ahmed ibn Hanbel.

5. Na kraju prvog albuma nalaze se tri lista posvećena islamskim konferencijama. Predstavljena je VII islamska konferencija u Istanbulu i Islamski samit (1974) u gradu Lahore (Pakistan).

6. Drugi album počinje sa islamskom umjetnošću i poštanskom markom na kojoj je predstavljena poznata slika *Karavan hodočasnika* (El-Hariri, *Maqamat*, Bagdad, 1237). Slijede remek-djela turske keramike kao što su mozaici turske keramike iz Zelenog mauzoleja u Bursi i Hurem Sultan mauzoleja u Istanbulu kao i stilizirani cvjetovi keramike iz Iznika iz 16. st. Tu su, zatim, marke na kojima su predstavljena slikarska djela: *Ribar* (autor turski slikar Dževad Dereli), *Mladi čovjek* (autor pakistanski slikar Abdurahman Chughtai) i *Iranska žena* (autor iranski slikar Hossein Behzad).

7.1 Islamska arhitektura zahvata najveći dio drugog albuma. Prvo je predstavljen turski stil gradnje. Na početku su predstavljene Bairaktar džamija i Buyuk Han sa Kipra.

Zatim slijede veoma stare marke sa slikama Sultan-Ahmedove i Ortakoy džamije u Istanbulu.

Sljedeći motiv je džamija Sultan-Mehmeda Fatiha (Careva džamija) u Sarajevu. Džamija je prikazana na dvije dopisnice, izdate za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini.

O poznatom turskom arhitekti Sinanu (1488-1587) autor je, pored marke sa njegovim likom, dao i kraći tekst. Prigodna poštanska marka sa slikom Sulejmanije džamije u Istanbulu izdata je povodom četiri stotine godina Sulejmanije džamije. Zatim su tu marke na kojima su prikazane Emir-Sultan-džamija u Bursi i Velika džamija u gradu Divrigi.

Od džamija iz Bosne i Hercegovine predstavljene su: Šišman Ibrahim-pašina džamija u Počitelju, Husein-kapetan Gradašćevića džamija u Gradačcu i Havadže-zade hadži Ahmedova džamija u Sarajevu.

Islamska arhitektura turskog stila završava se sa slikama Sultan-Selimove (Selimija) džamije u Jedrenu, tekije Umm Haram na Kipru, Sultanove džamije u Manisi i Nove džamije u Istanbulu.

7.2 Marke posvećene arapskom stilu gradnje zauzimaju najveći prostor u drugom i trećem albumu. Na početku je marka sa slikom Velike džamije u Kordobi o kojoj je autor napisao i kraći tekst. Zatim slijedi Lavlje dvorište palače Alhambra u Granadi (Španija). Od egipatskih džamija tu su: Sultan-Hasanova džamija iz Kaira (uključujući i kraći tekst o džamiji) i

Al-Rifai džamija. Potom su predstavljene tri serije poštanskih maraka, izdate povodom dana pošte 1971., 1972., i 1973. godine u Egiptu, od po četiri marke koje predstavljaju munare starih egipatskih džamija.

Od alžirskih džamija predstavljene su, između ostalih, i sljedeće: džamija Sidi Abd-er-Rahman u gradu Alžir, džamija Sidi Boumediene Tlemsen i Velika džamija u Tlemsenu (o kojoj je autor zbirke napisao i kraći tekst).

Slijede džamije Tunisa kao što su: Berberova džamija u Kajrevanu, džamija El-Zejtuna u gradu Tunis, osmokutna munara džamije u Bizerti i Velika džamija u Kajrevanu (najveća džamija Magreba).

Neke od predstavljenih džamija Maroka su: džamija u gradu Sale, Andaluzijska džamija u Fesu, džamija u gradu Kasr el-Kebir i Es-Sounna džamija (najveća u Rabatu).

Na početku trećeg albuma predstavljena je libijska džamija Sidi Rafi i džamije područja Zapadne Sahare u gradovima Smara i Dahla. Tu su i džamije arapskog stila u gradovima: Fumban (Kamerun), Diourbel (Senegal), Massawa (Eritreja), Moroni (Komori), Nuakšot (Mauritanija), Bangui (Centralna Afrička Republika) i Hebron (Izrael). O Kupoli na stijeni (Kubbetu-s-Sahra) u Jerusalemu autor zbirke je dao i kraći tekst. Slijede motivi sa slikama Ebu Bekrove džamije u Tripoliju (Libija) i jemenskih džamija u gradovima Taiz, Sana'a i Mokha. Na markama izdatim u Saudijskoj Arabiji predstavljeni su sljedeći motivi: džamija Kuba kod Medine (Masjid Al-Kuba), Poslanikova džamija (Medina) te Kaba i Haremi-šerif, koje je autor, nešto, šire opisao. Zatim slijedi marka sa slikom Sunni džamije u Bagdadu (Irak) te motivi sirijskih džamija kao što su: Halid ibn El-Velid džamija u gradu Homs, Velika džamija u Halepu i džamija Umejada u Damasku. Predstavljeni su i motivi džamije u Kataru i Velike džamije u Dubaiju (Ujedinjeni Arapski Emirati). Sedam različitih maraka izdatih u Jordanu, Pakistanu, Siriji i Egiptu imaju za motiv džamiju El-Aksa u Jerusalemu. Autor je šire opisao ovu džamiju i njenu paljevinu 21. augusta 1969. godine za vrijeme izraelske okupacije. Markama na kojima su predstavljene islamske građevine u Bahrejnu završava se tematika arapskog stila gradnje. Prikazane su džamije u gradovima Manama i Madinat Isa a o monumentalnom islamskom centru Ahmed al-Fateh autor zbirke je dao i jedan kraći tekst.

7.3 U pogledu iranskog stila gradnje, na prvom mjestu, je predstavljena marka sa slikom monumentalne građevine Čarminar (urdu:

četiri munare) u gradu Hajderabad (Indija). O mauzoleju Tadž Mahal u Agri (Indija) autor je, pored predstavljene marke, dao i kraći tekst. Toranj pobjede u gradu Chittogarh (Indija) je sljedeći predstavljeni motiv. Od afganistanskih građevina predstavljene su: Hodža Ebu Nasr Farsija džamija Balk, Džam munara i munara u gradu Herat. Zatim slijede: Muhammad Ali Jinah džamija (Trinidad i Tobago), medresa „Šir-Dar“ u Samarkandu (Uzbekistan), Baitul Mukarram džamija Dhaka (Bangladeš), Badšahi džamija Lahore (Pakistan) i džamija u Dohi (Katar).

7.4 Afrički stil gradnje uključuje marke sa motivima sljedećih građevina: džamija Bobo-Dioulasso (Burkina Faso), Habe minaret (Nigerija), munara džamije u gradu Malindi (Zanzibar), Dimbani džamija (Zanzibar), džamija u gradu Đibuti (Somalija), Larabanga džamija (najstarija džamija u Gani) i Velika džamija u gradu Đenne (Mali), o kojoj je autor napisao i kraći tekst.

7.5 U polinezijski stil gradnje autor zbirke je svrstao marke sa sljedećim motivima: munara Džuma džamije (Maldivi), džamija u gradu Klang (Malezija), Nacionalna džamija Kuala Lumpur (o kojoj je autor napisao i kraći tekst), džamija Sultan Omer Ali Sejfuddin (Bruneji), Istiklal džamija u Đakarti, džamija u Manili (Filipini), Hadži Fatimina džamija u Singapuru, džamija u glavnom gradu Paname i na kraju tatarska džamija u mjestu Kruszuniany (Poljska).

8. Motivi sa temom islamskog folklora predstavljeni su na sedam listova četvrtog albuma. Tu su detalji iz *Dede Korkut* epskih priča, anegdote o Nasrudin-hodži i događaji i priče iz *1001 noći*.

9.1 Marke na kojima su predstavljeni islamski naučnici obuhvataju 15 listova albuma. O svakom predstavljenom islamskom naučniku autor je dao i tekst. Na prvom mjestu su marke na kojima je predstavljen arapski filozof i ljekar Ibn Sina. Zatim slijede: čuveni arapski i islamski filozof El-Farabi, proslavljeni alhemičar Džabir ibn Hajjan, otac optike Ibn al-Haytam, jedan od najvećih arapskih ljekara Ibn Zuhr, ljekar Ibn al-Nafis, historičar Ibn Haldun, teolog i astronom Ulu Bej, poznati geograf Piri Reis, ljekar Al-Idrisi, perzijski ljekar Ebu Bekr er-Razi, arapski filozof Ibn Rušd, poznati astronom El-Biruni, arapski filozof Ibn Tufejl, arapski književnik Džahiz, putopisac Ibn Batuta te historičar i geograf Abu al-Fida.

9.2 Autor zbirke je predstavio marke sa likovima trinaest islamskih književnika. O svakom piscu autor je dao osnovne biografske podatke dok

je o pjesnicima Hafizu Širaziju, Muslihuddinu Sadiju i Omeru Hajjamu, pored teksta, dao i prijevode stihova iz njihovih djela. Od islamskih pisaca predstavljani su: arapski pisac El-Buhari (autor najpoznatije zbirke hadisa), jedan od najvećih islamskih mistika Dželaluddin Rumi, perzijski pjesnik Hafiz Širazi, perzijski pjesnik i pisac Muslihuddin Sadi, egipatski vjerski reformator Muhammed Abduhu, perzijski pjesnik Feriduddin Rudaki, arapski pjesnik El-Mutenebbi, turski pisac, historičar i bibliograf Katib Čelebi, turski pjesnik Mehmed Sulejmanoglu Fuzuli, indijski filozof, pjesnik i političar Muhammed Ikbal, perzijski pjesnik Omer Hajjam, arapski pjesnik Ibn Firas al-Hamdani i španjolski pjesnik Ibn Hazm.

Na kraju petog albuma su, zatim, mimo naznačenog redosljeda, dodate poštanske marke na kojima je prikazana sljedeća tematika: islamske bitke, islamska arhitektura, citati iz Kur'ana, islamski običaji, Hidžra i rođendan poslanika Muhammeda.

Na taj način autor zbirke *Islam na markama* završava svoju priču o islamu i islamskoj civilizaciji. Svojom zbirkom poštanskih maraka sa islamskim motivima autor je želio da znanja o islamu i islamskoj civilizaciji proširi i u sredini u kojoj se o tome nedovoljno zna, „a njegov rad jasno pokazuje da kada postoji želja da se služi islamu postoji i način“.⁵

Ključne riječi: Filaterija, Tematska filaterija, Islam, Zbirke poštanskih maraka, Kolekcionari, Zulfikarpašić, Ihsan

---

5 Ovim riječima završeno je kraće izlaganje o autoru zbirke *Islam na markama*, objavljeno u američkoj štampi pod naslovom „Putevi saznanja,“ nakon izložbe MILCOPEX '78.

Summary

Islam on postage stamp in the philately of stamp collection in the Gazi Husrev-bey's library

The philately collection of *Islam on postage stamp* was given as a gift to the Gazi Husrev-bey Library in 1990. Author of the collection was late Ihsan Zulfikarpašić (1922-1990) who lived and worked for long time in United States of America, where he composed his valuable collection of postage stamps. The collection consists out of five albums in which the basic theme is Islam, further divided on: Islam in general, Islamic art, Islamic architecture, Islamic custom and well known Islamic scholars and writers.

The author of the collection described the meaning of each of the stamp and about some Islamic events or persons he gives a wider text.

The author presented his collection of the postage stamps on different philately exhibitions and was awarded for his work.

This article gives reviews of all thematic segments of the albums, presented almost on all postage stamp and motives which are shown on them.

Islamic Art

Green Mausoleum
Bursa

Hürem Sultan
Mausoleum, Istanbul

Stylized Flowers
16th century

On the 60k, the black ink was applied by a thermographic process and varnished, producing a shiny, raised effect to imitate the embossed tiles of the design source.

Akoba
İLK GÜN ZARFI
FIRST DAY COVER

XVI. Yüzyıla ait İznik çinisi.

TÜRK ÇİNİ ESERLERİ HATIRASI
The Commemoration of the Turkish faience masterpieces.
15- 5 - 1968

İSTANBUL
15. 5.66.21
193

İSTANBUL
15. 5.66.21
193

R. 504.

AVUKAT MÜFAHHAM AKOBA
İSTANBUL - C. 2

Turkish Faience Masterpieces

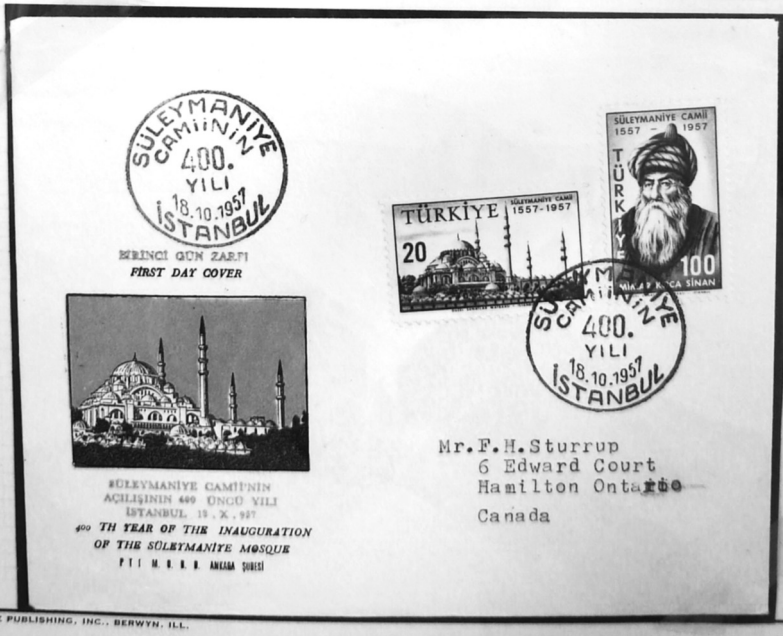
7715

400th Anniversary of the Mosque of Süleyman, Istanbul

Mimar Koça Sinan, 16th century. A Turkish architect of Albanian origin who lived to the age of 110 and he designed 73 mosques, 45 oratories, 52 madrasahs and schools, 7 aqueducts, 7 bridges, 27 palaces, 3 hospitals, 18 karavanserais, 31 baths, and 18 tombs.

He certainly designed the two great mosques known as the Süleymaniye at Istanbul and the Selimiye at Edirne.

Mr. F. H. Sturup
6 Edward Court
Hamilton Ontario
Canada

P-LINE PUBLISHING, INC., BERWYN, ILL.

